

EENDENKROOS: EEN STOF VOL MOGELIJKHEDEN

EEN PRAKTIJKGERICHT JURIDISCH ONDERZOEK NAAR DE TOEPASSING VAN EENDENKROOS BINNEN DE FEED, FOOD EN NON-FOOD INDUSTRIE CONFORM DE VOORSCHRIFTEN DIE UIT EUROPESE EN NEDERLANDSE WET- EN REGELGEVING WORDEN GESTELD OP HET GEBIED VAN VOEDSELVEILIGHEID EN HYGIËNE

BIJLAGEN

E. EL MOUSSELLEK
BREDA, MEI 2017

OPLEIDING: HBO-RECHTEN
ONDERWIJSINSTELLING: JURIDISCHE HOGESCHOOL AVANS-FONTYS TE TILBURG

Inhoudsopgave

Bijlage 1

Schematisch overzicht plantaardige ‘groene’ stoffen in de jurisprudentie.....4

Bijlage 2

Verslaggeving bezoek Franico.....6

Bijlage 3

Interview met J. Jetten.....8

Bijlage 4

Interview met G. Schouten.....13

Bijlage 5

Interview met P. Jacobs.....18

Bijlage 6

Interview met S. Roovers.....21

Bijlage 7

Aanmelding Lemna in het Feed Materials Register.....25

Bijlage 8

Vragenlijst organisatie GMP+ International B.V.....27

Bijlage 9

Schematisch overzicht verkrijgbaarheid/teelt en toepassingen eendenkroos.....30

Bijlage 1

Schematisch overzicht plantaardige 'groene' stoffen in de jurisprudentie

Schematisch overzicht plantaardige 'groene' stoffen in de jurisprudentie

Zaaknummer	Materiaal	Conclusie	Motivering
ECLI:NL:RVS:2006:AX9026	Gemaaid gras	Afvalstof	Gemaaid gras is een residu van productieprocessen. Er is geen sprake van 'het beoogd produceren' van het gras als grondstof. Leveranciers ontdoen er zich van of moeten zich er van ontdoen.
ECLI:NL:RVS:2006:AV8640	Gemaaid gras	Afvalstof	De ABRvS overweegt hetzelfde als in het hierboven genoemde uitspraak met betrekking tot de kwalificatie van gemaaid gras. Ook hier vindt de ABRvS dat geen sprake is van het bewust produceren van de stof.
ECLI:NL:RVS:2005:AU7970	Bermgras	Afvalstof	Bermgras is niet aan te merken als grondstof maar als afvalstof. Bermgras voldoet niet aan de in het LAP2 achtergrondinformatie vastgestelde aanwijzingen. Zie paragraaf 2.1 van dit onderzoeksrapport.
ECLI:NL:RVS:2005:AT7480	Bermgras	Afvalstof	De ABRvS overweegt ook hier hetzelfde als in een eerdere uitspraak met betrekking tot bermgras. Weer vindt de ABRvS dat bermgras niet voldoet aan de aanwijzingen van het LAP2 achtergrondinformatie en dus aan te merken is als afvalstof in plaats van grondstof.
ECLI:NL:RBMAA:2003:AN9779	Groenmateriaal	Afvalstof	Het gaat in deze zaak om groenmateriaal, afkomstig van bomen en planten. De rechtbank oordeelt dat dit materiaal niet wordt gesnoeid met het oog op het produceren van groenmateriaal. Er is geen sprake van een productieproces dat bewust en direct wordt gestuurd.
ECLI:NL:RVS:2003:AI1210	Groenmateriaal	Afvalstof	Niet is gebleken dat het groenmateriaal geproduceerd is met het oog op het gebruik ervan. Wederom is niet voldaan aan 'het beoogd produceren' van de stof. Naar het oordeel van de ABRvS heeft de houder zich van het groenmateriaal ontdaan en is het groenmateriaal aan te merken als afvalstof.
ABRvS, 2002, nr. 200201847/1	Groenmateriaal	Afvalstof	De ABRvS concludeert dat het groenmateriaal op de locatie waar het is ontstaan moest worden verwijderd en dus onbruikbaar is geworden. Verder overweegt de ABRvS dat niet is gebleken dat de stof beoogd is geproduceerd.
ABRvS, 2001, nr. E03.98.1610	Groenmateriaal	Afvalstof	Eveneens is hier geconcludeerd dat niet is gebleken dat het groenmateriaal beoogd is geproduceerd. Vaststaat dat de stof die in de inrichting werd opgeslagen moest worden verwijderd en daar derhalve onbruikbaar was geworden.

Bijlage 2

Verslaggeving bezoek Franico

Verslaggeving bezoek **Franico** op vrijdag 10 maart 2017 om 14:00 uur te Hoogwoud.
Gesproken met **Nico Karsten**, mede-eigenaar van de firma Franico.

Op vrijdag 10 maart 2017 is er een bezoek geweest bij de firma Franico te Hoogwoud. Het doel van het bezoek was meer duidelijkheid verkrijgen rondom de belemmeringen die in de praktijk worden ervaren om eendenkroos en/of de inhoudsstoffen ervan rechtmatig toe te kunnen passen als veevoeder en voedingsmiddel en dit te kunnen verhandelen. De observator heeft gesproken met de heer Karsten en hierbij aandachtig geluisterd naar zijn verhaal. Franico houdt zich onder meer bezig met de teelt van eendenkroos, maar van verhandeling is geen sprake. Waarom is Franico actief bezig met de teelt van eendenkroos, maar (nog) niet begonnen met de verhandeling ervan? Onderstaand zullen de belangrijkste punten die uit het gesprek met de heer Karsten naar voren zijn gekomen, worden toegelicht.

De observator heeft zich in het eerste gedeelte van het gesprek gericht op de teelt van eendenkroos door Franico. Aan de heer Karsten is gevraagd hoe de firma aan eendenkroos komt en hoe de teelt ervan plaatsvindt. De heer Karsten geeft aan dat de firma het uit open wateren haalt en het in kassen teelt met als gevolg er eiwit uit te kunnen winnen. De teelt vindt plaats op regenwater. Regenwater wordt opgevangen, geplaatst in een waterbassin en vanuit het bassin wordt het kroos gevoed met water. Op de vraag of er regelgeving verbonden is aan de teelt van eendenkroos, geeft de heer Karsten aan dat de teelt van eendenkroos in kassen niet verbonden is aan regelgeving. Volgens de heer Karsten is bij teelt in kassen sprake van een gesloten systeem en geldt er geen vergunningplicht.

In het tweede gedeelte van het gesprek heeft de observator zich gericht op de toepassing van eendenkroos als veevoeder in de feed industrie. Op de vraag of Franico eendenkroos toepast als veevoeder geeft de heer Karsten aan dat dit enkel gebeurt voor eigen gebruik. De heer Karsten geeft aan dat eendenkroos gevoerd wordt aan zijn eigen koeien, maar er geen sprake is van verhandeling van eendenkroos als veevoeder. Reden hiervoor is dat regelgeving de verhandeling tegenhoudt. De heer Karsten kon niet aangeven welke specifieke voorschriften uit wet- en regelgeving gesteld worden om de verhandeling te laten plaatsvinden. Wel geeft hij aan dat dit probleem speelt bij meerdere handelaren.

Tot slot heeft de observator zich gericht op de toepassing van eendenkroos als voedingsmiddel binnen de food industrie. Aan de heer Karsten is gevraagd of de firma zich bezighoudt met de toepassing van eendenkroos en/of de inhoudsstoffen ervan als voedingsmiddel. De heer Karsten geeft ook hier aan dat toepassing alleen plaatsvindt voor eigen gebruik en eendenkroos onder andere verwerkt wordt in kaas. Op de vraag waar de firma tegenaan loopt bij de toepassing van eendenkroos als voedingsmiddel en de verhandelbaarheid ervan, geeft de heer Karsten aan dat regelgeving op het gebied van voedselveiligheid en hygiëne ervoor zorgt dat eendenkroos niet toegepast kan worden als voedingsmiddel. Hierbij geeft hij aan dat eendenkroos ooit in de schappen gelegen heeft, maar door de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport mevrouw Borst, uit de schappen is gehaald omdat de voedselveiligheid niet gegarandeerd kon worden.

Uit de verkregen informatie naar aanleiding van het gesprek met de heer Karsten kan geconcludeerd worden dat eigen gebruik van eendenkroos in de feed- en food industrie toegestaan is, maar voor de verhandelbaarheid ervan voorschriften worden gesteld op het gebied van voedselveiligheid en hygiëne. Dit is een belemmering waar handelaren in de praktijk tegenaan lopen. De heer Karsten geeft aan dat eendenkroos circa 43 % eiwit bevat en het een van de meest gezonde voeding is. De vraag die Franico dan ook bezighoudt is: waarom mag onder andere sla wel worden verhandeld en eendenkroos niet?

Bijlage 3

Interview met J. Jetten

Naam: J. Jetten
Functie: Project manager ABC-Kroos

Interview gehouden op dinsdag 7 maart 2017 om 14:30 uur te Groenlo.

Interviewer (I): Zou u eerst iets over uzelf willen vertellen? Wie bent u en waar houdt u zich mee bezig?

Jan Jetten (JJ): *Mijn naam is Jan Jetten. Ik houd mij binnen ABC-Kroos bezig met projectmanagement in de meest brede zin van het woord. We zijn een bedrijf dat projectmatig werkt. Eén van de projecten op het gebied van bioraffinage is eendenkroos. Ik doe daar het management van projecten gerelateerd aan eendenkroos. Wij hebben meerdere projecten gehad richting kweek en het winnen van eiwitten. Ik adviseer ook op het gebied van technologie en procesontwikkeling. Daarnaast houd ik mij bezig met wet- en regelgeving. Hierbij houd ik mij met name bezig met de novel foods.*

(I): Op de site las ik dat uw organisatie (ABC-Kroos) het eerste bedrijf is dat eendenkroos voedselveilig teelt, zodat het kan worden toegepast in humane voeding en voedingssupplementen en het als grondstof gebruikt kan worden in diervoeder. Klopt dit?

(JJ): *Dat is een stap te ver. Wij hebben heel veel gedaan met de teelt van eendenkroos. Wij hebben gekeken naar binnenteelt en buitenteelt. Er hebben verschillende projecten gewerkt aan het onderwerp, wij hebben samengewerkt met partners. Wij weten zo langzamerhand wat er nodig is om eendenkroos eiwit te gaan verwerken om het op de markt te brengen. Wat er nog moet gebeuren is het verkrijgen van een Novel food approval. Zolang er geen Novel food approval is, kan eendenkroos niet op de markt gebracht worden.*

(I): Een Novel food approval is dan een soort toestemming zodat eendenkroos binnen de Europese Unie kan worden verhandeld?

(JJ): *De Novel food wetgeving is er voor, kort samengevat, alle levensmiddelen die vóór 1997 niet werden gebruikt binnen de Europese Unie. Voor gebruik moet er een Novel food aanvraag ingediend worden. Verder heeft het betrekking op de wijze waarop je producten uit een bron verkrijgt. Als er nieuwe processen zijn moet er een Novel food aanvraag ingediend worden. Eendenkroos, of waterlinzen zoals wij het noemen, worden wel her en der gegeten in de wereld, maar dat betekent niet dat je het ook in Europa mag gebruiken. Er is niet of nauwelijks wetgeving in de landen waar eendenkroos wordt geconsumeerd. Wel moet ik aangeven dat er voor eendenkroos meerdere varianten zijn. Voor elk variant moet een aanvraag worden ingediend.*

(I): Welke eisen worden gesteld om eendenkroos binnen de food industrie voedselveilig en hygiënisch toe te kunnen passen?

(JJ): *Als je levensmiddelen wil produceren en een Novel food, in dit geval dus eendenkroos, op de markt wil brengen, heb je de meest complexe, uitgebreide toelatingsprocedure die je kunt bedenken. Er moet een aanvraag worden ingediend waarin kort samengevat zaken omtrent productie, transport, opslag, verwerkingsproces, verpakking, houdbaarheid en de*

---

¹ 'Over ABC-Kroos', www.abc-kroos.nl (zoek op ABC-Kroos).

consumptie uitgebreid omschreven dienen te worden. Hierbij staat de voedselveiligheid en hygiëne centraal. Je moet onder andere kunnen aantonen dat in het voedingsmiddel geen schadelijke stoffen zitten, dat het goed verteerbaar is en dat het geen allergene reacties bij mensen opwekt. Er moet een heel uitgebreid dossier ingediend worden.

(I): Bij wie moet een Novel food aanvraag ingediend worden?

(JJ): Nu nog dien je een aanvraag in bij het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (CBG) in Nederland tot 2018. Het CBG stuurt de aanvraag naar de Europese Commissie toe. Alle Europese lidstaten mogen er hun mening over geven. Als alle lidstaten akkoord gaan, mag het verhandeld worden. Maar een stap hier voor is dat je een compleet dossier moet indienen, waar alle genoemde zaken (productie, transport, opslag, verwerkingsproces, verpakking, houdbaarheid en consumptie) in zitten. Zo'n aanvraag is een complex gebeuren. Vanaf 2018 is er nieuwe wetgeving van kracht en moet de aanvraag worden ingediend bij de European Food Safety Authority (EFSA). Dat is een soort Europese Keuringsdienst van Waarden. Zij beoordelen alle voedselveilige aspecten in commissies. Dat doen zij voor levensmiddelen, maar ook voor levensmiddelenverpakking. Als het om de veiligheid van Europese consumenten gaat, komt er strikte regelgeving langs. Per 2018 zal Novel Food hieronder worden gebracht.

(I): Stel, een aanvraag is ingediend en het voldoet aan alle eisen van voedselveiligheid en hygiëne, kan eendenkroos dan als voedingsmiddel worden vermarkt?

(JJ): Dan komt het in een Europese lijst van toegelaten voedingsmiddelen, een Novel food lijst. Het mag dan inderdaad worden geproduceerd en worden verwerkt. Maar de aanvraag moet voor zowel het plant als het eiwit worden ingediend. Dus voor het onverwerkte kroos, als men dit wil consumeren als groente, moet men een aanvraag indienen en als men de eiwitten uit het kroos haalt, moet er voor het eiwit een aparte aanvraag ingediend worden.

(I): Het is dus afwachten totdat het als voedingsmiddel geaccepteerd wordt?

(JJ): Precies. Voor die tijd mag het niet op de markt worden gebracht.

(I): Stel, het wordt geaccepteerd als voedingsmiddel en het kan op de Europese markt worden gebracht, denkt u dat er veel vraag is naar eendenkroos?

(JJ): Ja, ik denk enorm veel. Het is namelijk één van de snelst groeiende plantjes ter wereld. Daarnaast bevat het 30 tot 40 % eiwit en verdubbelt het elke twee à drie dagen in omvang. De teelt gaat erg snel. Het is ook geschikt als vleesvervanger, een veganistisch maaltijd.

(I): Binnen welke termijn denkt u dat eendenkroos toegelaten kan worden als nieuwe voedingsmiddel binnen de Europese Unie?

(JJ): Er zijn meerdere typen eendenkroos. We zijn bezig met de voorbereidingen van een project om het type Lemna als voedingsmiddel op de Europese markt te krijgen. Ik denk dat dit ongeveer twee à drie jaar gaat duren, als alles loopt zoals het moet lopen.

(I): Hoe verloopt de verwerking en opslag van eendenkroos? (cyclus van verzameling van eendenkroos uit open wateren tot de teelt/raffinage)

(JJ): *Wij halen het bij kwekers vandaan. Er zijn in Nederland verschillende bedrijven die eendenkroos kweken, hetzij in opdracht van ons, hetzij omdat zij het voor andere doeleinden gebruiken. Daar kopen wij het van.*

(I): Het is dus niet dat uw organisatie op zoek gaat naar eendenkroos dat groeit op open wateren en dit verzamelt?

(JJ): *Nee, zeker niet.*

(I): Wanneer eendenkroos verwijderd wordt door waterschappen is het mogelijk dat het als afvalstof wordt gezien. Als eendenkroos als afvalstof wordt bestempeld valt het onder de Kaderrichtlijn afvalstoffen en dus onder de strenge afvalstoffen wet- en regelgeving. Hoe wordt eendenkroos door Nederlandse/Europese wetgeving beschouwd, voordat het wordt geoogst? Als afvalstof of grondstof?

(JJ): *Eendenkroos wordt niet als afvalstof beschouwd. Het hangt ervan af wat men met het eendenkroos doet. Het wordt momenteel niet gebruikt als voeding. Wel wordt het her en der via teelt gebruikt als veevoeder. Als het uit open wateren (bijv. sloten) wordt gehaald, wordt het inderdaad gezien als afval, maar niet als afval wat je kunt verwerken voor feed of food toepassingen. Hier is het te ongecontroleerd voor. Als eendenkroos uit open wateren wordt gehaald, kan het best zijn dat er botulisme of zware metalen in het water zit. Je kunt het niet riskeren om het te gebruiken. Als men eendenkroos uit open wateren wil verkrijgen en het wil toepassen in humane voeding, moet dit onder gecontroleerde omstandigheden worden geteeld.*

(I): Nu we het hebben over de teelt, wat voor wet- en regelgeving is verbonden aan de teelt? Zijn hier regels voor of vergunningen voor nodig?

(JJ): *Als het gaat om milieuvergunningen, dan hangt het af van het beleid dat door de gemeente gevoerd wordt in een bepaalde regio. Over het algemeen denk ik niet dat er speciale eisen zijn. Als men bijvoorbeeld bieten kweekt, mag dit ook.*

(I): Kan eendenkroos momenteel al worden ingezet als veevoeder en binnen de feed industrie worden toegepast?

(JJ): *De toepassing van eendenkroos binnen de feed industrie is al toegelaten. Er is een Europees register voor toegelaten veevoerders, een register voor feed materials. Hierin staan alle toegelaten veevoerders, waaronder Lemna (eendenkroos type) in verschillende varianten. Die aanvraag hebben wij samen met een andere organisatie ingediend. Het kan en mag dus gewoon gebruikt worden als veevoeder. Het moet alleen voldoen aan de voorschriften die voor het gebruik van veevoerders en productie van veevoerders worden gesteld. In Nederland is er ook regelgeving over, alleen weet ik hier niet veel over. De feed industrie is niet mijn expertisegebied. Wat ik wel weet is dat de regelgeving met betrekking tot eendenkroos voor het gebruik als veevoeder niet veel voorstelt. De voorschriften die worden gesteld voor toepassing in de feed industrie kun je niet vergelijken met de voorschriften die worden gesteld voor toepassing in de food industrie.*

(I): Mag een boer eendenkroos uit open wateren verzamelen, oogsten en verhandelen?

(JJ): *Nee, er moet gekeken worden of het water zuiver is. Het moet microbiologisch, chemisch en toxicologisch in orde zijn. Als producent van de grondstof dient gegarandeerd te worden dat in het water en dus in het plant geen schadelijke stoffen zitten.*

(I): Eendenkroos kan worden geteeld op 'schoon' water en/of op 'afval' water. Worden er eisen gesteld aan de teelt op 'afval' water?

(JJ): *Nee, eigenlijk niet. Wel als je biologisch wilt gaan telen. Er is dan een zogenoemde Skal Certificering nodig. Dan mag je geen organische mest gebruiken, maar wel steriele mest. Als je in open wateren wil telen, zal je regelmatig de kwaliteit van het water moeten controleren. Als je bijvoorbeeld teelt op open wateren, waarop gelooft kan worden, dan is dit bijna oncontroleerbaar. Dit wordt veel te duur. Het telen van eendenkroos binnen een gecontroleerde omgeving is gunstiger.*

(I): Hoe zit het met de regelgeving wanneer een waterschap eendenkroos verwijderd en zij deze nuttig willen toepassen?

(JJ): *Dat is hetzelfde verhaal als bij een boer die eendenkroos nuttig wil toepassen. Ook hier geldt dat het water gecontroleerd moet worden op schadelijke stoffen. Het kan zomaar gebeuren dat er een dode eend of dode vissen in het water ligt. Dat kan de vorming van toxine (giftige stof) tot het gevolg hebben. Dit eendenkroos kan moeilijk worden verwerkt voor humane voeding en voor veevoeder waarschijnlijk ook niet. Ik zou het in ieder geval niet aanraden.*

(I): Hoe zit het met de wet- en regelgeving om eendenkroos toe te kunnen passen in de non-food industrie, eendenkroos verwerken in bijv. lijm?

(JJ): *Het hangt ervan af wat voor lijm het is. Als je lijm gebruikt bij bijvoorbeeld het maken van verpakkingsmateriaal voor levensmiddelen, dan dient het te voldoen aan regelgeving voor voedselverpakking. Nu is lijm volgens mij niet specifiek geregeld in wetgeving, maar de algemene strekking van de voedselverpakkingswetgeving is dat je de consumentenveiligheid niet in het gevaar mag brengen. Als er lijm wordt geproduceerd waar bijvoorbeeld cadmium in zit, doordat eendenkroos cadmium heeft geconsumeerd, kan dit niet. Formeel zou dat een horde kunnen zijn, maar de vraag is of dat echt zo is. Voor de verwerking van eendenkroos in medicijnen is de regelgeving zeer complex.*

Bijlage 4

Interview met G. Schouten

Naam: G. Schouten
Functie: Directeur Schouten Advies

Interview gehouden op maandag 13 maart 2017 om 12:00 uur te Giessen.

Interviewer (I): Zou u eerst iets over uzelf willen vertellen? Wie bent u en waar houdt u zich mee bezig?

Govert Schouten (GS): *Mijn naam is Govert Schouten. Ik ben de directeur van Schouten Advies. Zelf ben ik consultant in het bedrijf. Wij hebben een twaalfstal consultants en adviseren bedrijven op het gebied van voedselveiligheid en hygiëne. Vooral diervoeders is voor ons een belangrijke tak. Wij adviseren ook steeds meer levensmiddelenbedrijven, dus mengvoederfabrikanten, producenten van bepaalde producten, handelaren, transportbedrijven, eigenlijk alle bedrijven die actief zijn in de keten van voedsel.*

(I): Is uw specialisatie onder andere ook gericht op de toepassing van eendenkroos binnen de feed industrie?

(GS): *Ja, wij adviseren ook bedrijven die eendenkroos verwerken.*

(I): Voor het kweken van algen is op grond van wetgeving een vergunningplicht. Eendenkroos is niet opgenomen in de categorieën vergunningplichtige inrichtingen. Wat voor wet- en regelgeving is verbonden aan de teelt van eendenkroos? Zijn hier regels voor of vergunningen voor nodig?

(GS): *Er is denk ik een milieuvergunning voor nodig, maar specifiek een vergunning voor voedselveiligheid is niet nodig. Maar een milieuvergunning kan voor een ander type bedrijf ook nodig zijn. Het is afhankelijk van de activiteiten die je doet.*

(I): Eendenkroos kan, wanneer het bijvoorbeeld wordt verwijderd door een waterschap, gezien worden als afvalstof. Zal het dan niet lastig worden om eendenkroos als veevoeder toe te passen?

(GS): *Een lastige vraag, het feit dat iets een afvalstof is wil niet zeggen dat het niet geschikt is als diervoeder. In de afvalstoffenwetgeving kijk je naar 'nuttige toepassingen'. Er is steeds een discussie over bepaalde producten die wel of geen afvalstoffen zijn. In het verleden werd gezegd, alles wat niet beoogd geproduceerd is, is een afvalstof. De diervoederindustrie heeft liever dat bepaalde producten niet als afvalstoffen worden gezien, want men wil niet als afvalverwerker worden gezien.*

(I): In artikel 6 van de Kaderrichtlijn afvalstoffen is bepaald dat dat sommige specifieke afvalstoffen niet langer afvalstoffen zijn, wanneer zij een behandeling voor nuttige toepassing hebben ondergaan.

(GS): *Ja, dat is de nieuwe ontwikkeling. Op het moment dat een product niet beoogd geproduceerd is, maar een nuttige toepassing kent moet het aan een aantal criteria voldoen. Dan is het geen afvalstof. Eendenkroos dat verwijderd wordt door een waterschap is*

---

² 'Schouten Advies', www.schoutenadvies.nl (zoek op Schouten Advies).

inderdaad een afvalstof denk ik, maar onder bepaalde omstandigheden zou het kunnen dat het als veevoeder gebruikt kan worden wanneer de voedselveiligheid gegarandeerd wordt. In de Algemene Levensmiddelen Verordening wordt gezegd dat je vanaf de primaire productie, producten onder controle moet hebben. In dit geval, als eendenkroos in open wateren geoogst wordt, is het de vraag of sprake is van het 'onder controle hebben' van het eendenkroos. Ik weet wel dat producten die je in het wild plukt, bijvoorbeeld paddenstoelen of kruiden, als levensmiddel worden aangewend. Het feit dat het in het wild groeit is geen reden om te zeggen dat het niet als levensmiddel kan worden gezien.

(I): Van de heer Jetten (ABC-Kroos) heb ik begrepen dat eendenkroos dat groeit op open wateren ('afval' water) pas geschikt is als levensmiddel wanneer het water chemisch, microbiologisch en toxicologisch in orde is. Is hier sprake van, dan kan eendenkroos als levensmiddel worden aangewend. Worden er eisen gesteld aan de teelt op 'afval' water?

(GS): *Ik denk dat je als producent uit zou moeten zoeken of eendenkroos, geteeld op 'afval' water onder bepaalde omstandigheden wel kan, maar of het een praktische toepassing heeft, vraag ik mij af. Ik denk dat het heel belangrijk is dat eendenkroos onder gecontroleerde omstandigheden wordt geteeld. Maar dan is ook weer de vraag of je bijvoorbeeld mest mag gebruiken om eendenkroos te bemesten. Ik denk dat het wel mag omdat eendenkroos een plant is. Een plant mag je bemesten, ook met dierlijke mest. In principe zou het kunnen. Er is geen verbod, maar je moet wel een risicoanalyse doen, dit staat in de Algemene Levensmiddelen Verordening (178/2002/EG). De Algemene Levensmiddelen Verordening is de grondwet voor voedselveiligheid. Daarnaast zijn er de Levensmiddelenhygiëne verordening (853/2004/EG) en de Diervoederhygiëne Verordening (1831/2003/EG). Hierin worden meer concrete voorschriften uitgewerkt of voor levensmiddelen of voor diervoeders. Een risicoanalyse moet per aanvrager worden uitgevoerd.*

(I): Wordt eendenkroos momenteel ingezet als veevoeder?

(GS): *Ik denk het niet. Het is bij de meeste bedrijven nog onbekend. Twee bedrijven die ik ken die er echt actief mee bezig zijn, zijn ABC-Kroos en Groot Zevert, maar Groot Zevert is er volgens mij mee gestopt. Misschien dat er op kleine schaal hier en daar nog geëxperimenteerd wordt.*

(I): In Europese wetgeving (richtlijn "ongewenste stoffen" (2002/32/EG) is bepaald welke diervoeders niet zijn toegelaten. Eendenkroos valt hier niet onder en is in principe toegelaten op voorwaarde dat het is aangemeld in het Europese grondstoffenregister (zie www.feedmaterialsregister.eu). Hoe verloopt de aanmelding van eendenkroos in het Europese grondstoffenregister?

(GS): *Het is slechts een kwestie van inloggen op www.feedmaterialregister.eu en het eendenkroos in het register aanmelden. In dit geval is het type Lemna aangemeld. Lemna is aangemeld, omdat er veel vraag is naar dit type eendenkroos. Diervoedergrondstoffen worden onderverdeeld in bepaalde categorieën. Je hebt diervoederadditieven en voedermiddelen. Voedermiddelen mag je gebruiken als het is opgenomen in de catalogus van voedermiddelen (609/2013/EU). In de catalogus is eendenkroos niet opgenomen. Als men een product dat niet in de catalogus staat wil toepassen, moet men het aanmelden. In 2009 is er een nieuwe verordening (767/2009/EG) gekomen. Toen is er een hele discussie ontstaan over de vraag of er een positieve lijst voor voedermiddelen moest komen. De catalogus bestond al, maar heeft nooit gefunctioneerd als positieve lijst. Er is besloten dat als*

men een product gebruikt dat niet in de catalogus staat, het aangemeld moet worden in het Feed Materials Register. Dit betreft een eenmalige aanmelding en is dus al gebeurd.

(I): Betekent dit dat eendenkroos als veevoeder in de feed industrie kan worden toegepast?

(GS): Ja, onder bepaalde voorwaarden. Voor de toepassing moet er controle plaatsvinden op het gebied van voedselveiligheid en hygiëne. Ieder levensmiddelen- en diervoederbedrijf moet aangemeld zijn bij de bevoegde autoriteit. In Nederland is dat de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). Een bedrijf dat eendenkroos wil gaan leveren moet aangemeld zijn bij de NVWA en geregistreerd worden als diervoeder-of levensmiddelenbedrijf. Per bedrijf dient een risicoanalyse uitgevoerd te worden. Wordt er positief beoordeeld op de risicoanalyse, dan mag het product gebruikt worden als diervoeder.

In Nederland heb je daarnaast nog certificering. Dit is geen wettelijk aspect, maar alle diervoederbedrijven kunnen GMP+ gecertificeerd zijn. Dit is niet verplicht en is op vrijwillige basis. Het houdt in dat men dient te werken volgens bepaalde voorwaarden. Een diervoederbedrijf kan een certificering aanvragen. De bevoegde instantie controleert of voldaan is aan de voorwaarden (men moet o.a. een kwaliteitshandboek hebben etc.). Als voldaan is aan de voorwaarden krijg je een bepaalde status. Binnen GMP+ is er een positieve lijst van geaccepteerde diervoeders. Naar aanleiding van een risicoanalyse wordt door de GMP+ commissie beoordeeld of een diervoeder op de positieve lijst kan komen. De risicoanalyse wordt uitgevoerd om alle risico's op het gebied van voedselveiligheid en hygiëne in kaart te brengen en beheersmaatregelen te definiëren. Als de commissie er voldoende vertrouwen in heeft, wordt het diervoeder op de positieve lijst geplaatst.

(I): Hoe zit het met de verhandelbaarheid van eendenkroos als veevoeder? Mag eendenkroos als veevoeder worden verhandeld?

(GS): Er is geen reden om te veronderstellen dat niet zou mogen. Het product is opgenomen in het Feed Materials Register. Er zijn geen redenen om aan te nemen dat de voedselveiligheid niet gewaarborgd is, maar het eendenkroos dient dan wel onder gecontroleerde omstandigheden te worden geteeld.

(I): Worden er specifieke eisen uit Europese/Nederlandse wet- en regelgeving gesteld om eendenkroos binnen de feed industrie voedselveilig en hygiënisch toe te kunnen passen?

(GS): Eigenlijk geldt wat hiervoor besproken is, dus een risicoanalyse, beoordeling etc. Voorschriften op het gebied van voedselveiligheid en hygiëne vloeien voort uit Europese verordeningen/richtlijnen. Er is de richtlijn 2002/32/EG. Hierin zijn "ongewenste stoffen" in diervoeders opgenomen. Eendenkroos valt hier niet onder. Daarnaast is er de verordening 1831/2003/EG (Diervoederhygiëne verordening) die voorschriften vaststelt voor diervoederhygiëne. De Europese wet- en regelgeving moet worden omgezet in nationale wetgeving. Dit gebeurt via de Wet Dieren.

(I): Wat voor voorschriften op het gebied van voedselveiligheid en hygiëne worden gesteld in de Regeling diervoeders 2012?

(GS): De Regeling diervoeders 2012 is een uitvoeringswet op de Wet Dieren. Hierin staat dat de NVWA het bevoegde autoriteit is, dat de Europese richtlijnen/verordeningen direct van toepassing zijn etc. Meer specifiek zijn hier algemene bepalingen in opgenomen.

(I): Is uw specialisatie ook gericht op de toepassing van eendenkroos binnen de food industrie?

(GS): *Ja, alleen heb ik hier wel minder ervaring mee tot nu toe, omdat het eigenlijk momenteel niet wordt toegepast binnen de food industrie. Voor eendenkroos gelden er eigenlijk nauwelijks normen, omdat eendenkroos niet bekend is als levensmiddel. Bij diervoeders (richtlijn 2002/32/EG) heb je allerlei normen voor zware metalen en die gelden voor alle diervoeders. Bij toepassing als levensmiddel zijn de normen vaak veel meer specifiek toegepast op een specifiek levensmiddel.*

(I): Kan eendenkroos en/of de inhoudsstoffen (eiwitten) ervan ingezet worden als humane voeding?

(GS): *Momenteel niet, wellicht in de toekomst.*

(I): Welke eisen worden gesteld om eendenkroos en/of de inhoudsstoffen ervan binnen de food industrie voedselveilig en hygiënisch toe te kunnen passen?

(GS): *Er zijn geen algemene eisen. Op het moment dat het een Novel Food is, en dat is eendenkroos, dan zal het eerst beoordeeld moeten worden. Er dient een risicoanalyse te moeten worden uitgevoerd. Deze wordt dan beoordeeld. Een nieuwe verordening komt eraan, wat betekent dat de beoordeling door de European Food Safety Authority (EFSA) zal geschieden. Momenteel vindt de beoordeling plaats door de nationale autoriteit, namelijk door het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (CBG). Er zal een overgang plaatsvinden naar beoordeling op Europees niveau.*

(I): Dient de aanvraag voor goedkeuring van eendenkroos als nieuwe voedingsmiddel binnen de Europese Unie per bedrijf te gebeuren?

(GS): *Nee, het betreft een eenmalige aanvraag. Als het goedgekeurd is als nieuwe voedingsmiddel binnen de Europese Unie kunnen andere bedrijven er gebruik van maken.*

(I): Hoe verloopt de procedure van het indienen van een aanvraag om eendenkroos als nieuwe voedingsmiddel binnen de Europese Unie te kunnen verhandelen?

(GS): *Daar weet ik onvoldoende van af. Wij hebben er zelf nooit iets mee gedaan. Het CBG verzorgt de aanvraagprocedure voor nieuwe levensmiddelen. Maar er komt een nieuwe verordening, dan ligt het veel meer direct bij de EFSA.*

(I): Kan eendenkroos en/of de inhoudsstoffen (eiwitten) ervan worden toegepast in de non-food industrie? (zowel directe toepassing in bijv. asfalt, als indirecte toepassing n.a.v. raffinage in bijv. lijm)

(GS): *Ik denk dat er niet heel veel wet- en regelgeving over is. Er is wel een Europese verordening (767/2009/EG) die onder meer voorschriften stelt voor etikettering/verpakking wanneer een diervoeder op de markt wordt gebracht. Mocht eendenkroos of de inhoudsstoffen ervan worden gebruikt in de verpakking dan dient het te voldoen aan voorschriften uit deze verordening.*

Bijlage 5

Interview met P. Jacobs

Naam: P. Jacobs

Functie: Docent milieurecht Juridische Hogeschool Avans-Fontys

Interview gehouden op maandag 20 maart 2017 om 10:45 uur te Den Bosch.

Interviewer (I): Zou u eerst iets over uzelf willen vertellen? Wie bent u en waar houdt u zich mee bezig?

Pascal Jacobs (PJ): *Mijn naam is Pascal Jacobs. Ik ben docent milieurecht op de Juridische Hogeschool Avans-Fontys te Tilburg/Den Bosch. Een aantal jaren ben ik werkzaam geweest bij het Centre of Expertise Biobased Economy. Ik heb mij daar vooral beziggehouden met afvalstoffen. Op de Juridische Hogeschool houd ik mij bezig met milieurecht in de meest brede zin van het woord.*

(I): De teelt van eendenkroos op 'afval' water kan op grond van het Besluit omgevingsrecht worden aangewezen als vergunningplichtig. Onder welke categorie zou u de teelt van eendenkroos op 'afval' water scharen?

(PJ): *Ik denk dat het van belang is om te kijken naar het aspect 'nuttig toepassen' van de afvalstof. Er dient gekeken te worden wat er gebeurd met het afvalwater door het eendenkroos erop te telen. Wordt het water er bijvoorbeeld schoner van? Dat weet ik niet.*

(I): Hoe zit het met de teelt van eendenkroos op 'schoon' water? Is er een vergunningplicht en zo ja, welke vergunningprocedure is hierbij van toepassing?

(PJ): *Je begint altijd met de vraag of er sprake is van een inrichting. Als het een inrichting is en het valt onder de categorieën genoemd in bijlage II Bor, dan is het vergunningplichtig. Wanneer je iets met afvalstoffen doet ben je per definitie vergunningplichtig. Maar een vergunningplicht lijkt mij sterk. Een vergunningplicht is voor weinig bedrijven weggelegd. Ik denk dat bij de teelt van eendenkroos de algemene regels van het Activiteitenbesluit gelden en er geen vergunningplicht geldt.*

(I): Is er een vergunningplicht voor de teelt van eendenkroos in kassen?

(PJ): *Om deze vraag te kunnen beantwoorden moet eerst uitgezocht worden hoe de teelt plaatsvindt. De teelt in kassen lijkt mij sneller vergunningplichtig dan bijvoorbeeld de teelt in een vijver in de achtertuin, want bij kassen kun je te maken hebben met verwarming, licht etc. Misschien kun je de teelt van eendenkroos ook vergelijken met bijvoorbeeld de teelt van tomaten in kassen. Dan lijkt mij een vergunningplicht niet realistisch. Er zal uitgezocht moeten worden welke regels hiervoor gelden.*

(I): Kan eendenkroos, geteeld op 'afval' water, gezien worden als afvalstof omdat de teelt ervan plaatsvindt op een afvalstof? Hoe zit het met de teelt op 'schoon' water?

(PJ): *Als je eendenkroos teelt lijkt het mij geen afvalstof. Als je het gaat opscheppen uit bijvoorbeeld een sloot, kan het een afvalstof zijn. Wanneer eendenkroos geteeld wordt op 'schoon' water lijkt het mij helemaal geen afvalstof. Je gaat het doelbewust telen. Dat is*

---

³ 'Juridische Hogeschool Avans & Fontys', www.jhs.nl (zoek op Juridische Hogeschool Avans-Fontys).

anders dan als je een vijver hebt met vissen en er eendenkroos op ligt. Dan geloof ik wel dat het een afvalstof is.

(I): Wanneer eendenkroos verwijderd wordt door een waterschap kan het worden gezien als afvalstof. Er is dan sprake van 'het ontdoen van' door het waterschap. Is er nog steeds sprake van een afvalstof wanneer er sprake is van een 'nuttige toepassing' van het eendenkroos door het waterschap?

(PJ): *De vraag is of er wel sprake is van 'ontdoen'. Er moet gekeken worden of het eendenkroos voor het waterschap een last is. Als je eendenkroos opvangt met een bepaald doel is het geen afvalstof als het niet als last wordt gezien. Als bijvoorbeeld een waterschap eendenkroos verwijderd uit open wateren, omdat zij het als last beschouwen, kun je wel spreken van een afvalstof.*

(I): Op grond van artikel 6 van de Kaderrichtlijn afvalstoffen zijn sommige specifieke afvalstoffen zijn niet langer afvalstoffen, wanneer zij een behandeling voor nuttige toepassing, waaronder een recyclingsbehandeling, hebben ondergaan en voldoen aan specifieke criteria die opgesteld moeten worden onder bepaalde voorwaarden. Kan eendenkroos dat verwijderd is door een waterschap en gezien wordt als afvalstof onder het toepassingsbereik van artikel 6 (einde-afvalfase) vallen en dus niet als afvalstof worden gezien?

(PJ): *De stof moet een recyclingsbehandeling hebben ondergaan. Er moet gekeken worden wat die handeling is bij eendenkroos. Wordt eendenkroos bijvoorbeeld gedroogd voordat het als veevoeder wordt toegepast, dan zou eendenkroos inderdaad onder artikel 6 van de Kaderrichtlijn afvalstoffen kunnen vallen.*

(I): Onze Minister kan per geval besluiten of bij ministeriële regeling per afvalstroom geregeld kan worden dat deze niet als afvalstof wordt aangemerkt, wanneer de afvalstroom een nuttige toepassing heeft ondergaan. Deze regeling is er momenteel niet voor biomassa, maar kan dus wel worden vastgesteld. Acht u een kans dat er door de Minister een regeling voor biomassa kan worden vastgesteld?

(PJ): *Als je kijkt dat wij tegenwoordig volop inzetten op duurzaamheid, dan denk ik dat het Ministerie er goed aan zou doen om een regeling voor biomassa vast te stellen. Ik zou heel graag zien dat dit gebeurt. Een vaststelling van zo'n regeling neemt heel wat vragen weg en ondernemers zullen sneller initiatieven gaan ontplooiën en dat is een positieve ontwikkeling.*

(I): Zijn er specifieke vergunningen nodig voor het opslaan en/of verwerken van een stof waarbij de voedselveiligheid en hygiëne in acht moet worden genomen?

(PJ): *Ik zou het niet weten. Ik denk dat je hiervoor moet kijken in de Warenwet.*

Bijlage 6

Interview met S. Roovers

Naam: S. Roovers
Functie: Ecoloog Waterschap Brabantse Delta

Interview gehouden op maandag 3 april 2017 om 13:30 uur te Breda.

Interviewer (I): Zou u eerst iets over uzelf willen vertellen? Wie bent u en waar houdt u zich mee bezig?

Sandra Roovers (SR): *Mijn naam is Sandra Roovers. Ik ben adviseur ecologie binnen het waterschap Brabantse Delta en ik houd mij voornamelijk bezig met advisering aan Afdeling Onderhoud. Wij hebben zelf ook een leuk project, genaamd 'Kleine Kringloop'. Dit project heeft betrekking op het afzetten van maaisel bij boeren. Deze boeren ploegen dat om of gebruiken dit als strooisellaag voor in de stallen. Ik houd mij ook bezig met projecten en heb mij ooit beziggehouden met eendenkroos en andere waterplanten. Ik heb hier literatuuronderzoek over gedaan.*

(I): Vallen de open wateren (sloten, beken etc.) en dus ook het eendenkroos onder het beheer van een waterschap?

(SR): *Ja. Wij zijn voor alle open wateren verantwoordelijk op het gebied van waterkwaliteit. Qua onderhoud houden wij ons over het algemeen bezig met de categorie A waterlopen en de categorie B waterlopen. Dit zijn meer de perceelsloten die wij een keer in het jaar moeten schonen. Als een open water bedekt is met eendenkroos en dit zorgt voor waterkwaliteitsproblemen, dan wordt het waterschap gebeld. Er zijn een paar locaties binnen ons beheergebied waar er echt sprake is van een kroosproblematiek. Daar zorgt het kroos voor zuurstofloosheid in het water.*

(I): Valt het eendenkroos dat op dit open wateren ligt ook onder het beheer van het waterschap?

(SR): *Ja.*

(I): Kan een boer/bedrijf eendenkroos uit open wateren halen om dit bijvoorbeeld als veevoeder te verhandelen?

(SR): *Dat is een lastige vraag. Ik denk zelf dat een boer/bedrijf het niet zomaar doet, omdat je niet de kwaliteit kan garanderen. Want stel dat er eendenkroos uit open wateren wordt gehaald en aan een koe gevoerd wordt en die koe vervolgens komt te overlijden. Daar zit je denk ik niet op te wachten. Je kunt dit beter pas doen als er zekerheid is dat het echt veilig is. Een boer/bedrijf kan niet zomaar eendenkroos uit open wateren kan halen. Dit moet in overleg met het waterschap gebeuren, maar het waterschap zal er denk ik niet onwelwillend tegenover staan om het toe te staan. Als dit contractueel wordt vastgelegd, zou het geen probleem moeten vormen. Bij het project 'Kleine Kringloop' is ook in contracten vastgelegd wie wat krijgt, wanneer, wat voor soorten etc.*

---

⁴ 'Waterschap Brabantse Delta', www.brabantsedelta.nl (zoek op Brabantse Delta).

(I): Welke activiteiten worden er door waterschappen verricht bij eendenkroos?

(SR): *Op dit moment wordt het overgebracht naar een vergister. Een extern winstgevend bedrijf heeft de vergister onder zijn beheer en maakt van het eendenkroos compost. Dan zijn wij ervan af. Wij halen het kroos uit open wateren en vervolgens wordt het met een vrachtwagen getransporteerd. Dat komt waarschijnlijk ook omdat wij zelf niet weten wat wij er allemaal mee kunnen, omdat het nog zo in de kinderschoenen staat. Voor het overbrengen van het kroos hebben wij ook kosten. Wij betalen er transportkosten voor en daarnaast betalen wij voor het vergisten. Per gewicht wordt hier voor betaald. Al denk ik wel dat het waterschap staat te trappelen om eendenkroos bijvoorbeeld te verkopen of weg te geven, als er iets positiefs uit het onderzoek komt. Dit zou voor ons namelijk een hele grote kostenbesparing kunnen zijn.*

(I): Is er sprake van een verwijdering of een nuttige toepassing?

(SR): *Dat weet ik eigenlijk ook niet. De vraag is wat onder een nuttige toepassing wordt verstaan? Verwijderen is het sowieso, want wij halen het weg. Op sommige plekken verwijderen wij het. Op sommige plekken laten wij het liggen. Het ligt eraan waar het probleem zich voordoet. Als het eendenkroos op open wateren ligt in een buitengebied, wordt er heel weinig problemen mee ervaren. De problemen doen zich met name voor binnen de bebouwde kom. Wanneer er te veel eendenkroos op open wateren ligt is het een last. Er is dan namelijk geen luchttoetreding en alles gaat dood. Het gevolg is dat er een slechte waterkwaliteit is en dit willen wij niet als waterkwaliteitsbeheerder. Wij proberen dit zo veel mogelijk tegen te houden.*

(I): Veroorzaakt de groei van eendenkroos op open wateren ongunstige effecten voor het milieu?

(SR): *Bij ongunstige effecten voor het milieu denk ik meestal aan uitstoot van broeikasgassen. De groei van eendenkroos kan dit niet veroorzaken. De groei veroorzaakt met name ongunstige effecten voor het 'water milieu'. Het gaat hier puur om de waterkwaliteit dat door het eendenkroos verslechterd wordt. Wanneer het water ecologisch dood dreigt te gaan, dus als er sprake is van waterplantensterfte en vissensterfte, treden wij op.*

(I): Is er nog steeds sprake van eendenkroos als afvalstof wanneer het nuttig wordt toegepast?

(SR): *Dat denk ik niet. Ik denk dat het bij nuttige toepassing als grondstof kan worden gezien. Met een afvalstof doe je namelijk niet veel. Wij zien het nu als afvalstof en brengen het weg. Er wordt niet heel veel mee gedaan, behalve dat het vergist wordt en er compost van wordt gemaakt.*

(I): Mag een boer/bedrijf eendenkroos telen op open wateren?

(SR): *Ik denk niet dat dit zomaar op open wateren zou kunnen. Ik denk dat wij de teelt liever niet op open wateren willen hebben, omdat wij kwaliteitsbeheerder zijn en wij dan niet garant kunnen staan voor de waterkwaliteit. Wij zien liever dat de teelt plaatsvindt op eigen grondgebied in een bassin. Over het slootwater zou wel een compromis gesloten kunnen worden. In dit water zitten namelijk wel de voedingsstoffen die het eendenkroos nodig heeft. Maar op deze vraag zou eerder een jurist echt antwoord kunnen geven.*

(I): Hoe kwalificeert de overheid/waterschap eendenkroos, als afvalstof of grondstof?

(SR): *Nu nog als afvalstof, maar liever als grondstof. Momenteel zij wij eerlijk gezegd eendenkroos liever kwijt dan rijk, maar als ik zie hoeveel ton eendenkroos wij per jaar afvoeren, dan is dat zonde. Eigenlijk zouden wij de handen ineen moeten slaan met bedrijven die eendenkroos nuttig willen toepassen.*

(I): Wordt eendenkroos momenteel al door bedrijven/boeren ingezet als veevoeder?

(SR): *Ik weet niet of bedrijven/boeren zich hier momenteel mee bezighouden. Het zou wel mooi zijn als dit gebeurt. Maar dan moet je bijvoorbeeld ook weten welke accumulatie het kroos heeft voor zware metalen. Als je echt zeker weet dat het kroos geen bioaccumulatie tot gevolg heeft, zou je er als overheidsinstantie positief tegenover moeten staan, vind ik.*

Bijlage 7

Aanmelding Lemna in het Feed Materials Register

Aanmelding Lemna in het Feed Materials Register⁵

Select by product name : [All](#) [A](#) [B](#) [C](#) [D](#) [E](#) [F](#) [G](#) [H](#) [I](#) [J](#) [K](#) [L](#) [M](#) [N](#) [O](#) [P](#) [Q](#) [R](#) [S](#) [T](#) [U](#) [V](#) [W](#) [X](#) [Y](#) [Z](#)

Filter by language : All ▼ [Advanced search](#)

best displayed in Firefox

Name of feed material	Language	Feed material characteristics	Date of notification	Registration number
Lemna eiwit	NL	Vegetable product obtained by artificially drying fractions of duckweed juice (from Lemna species), which have been separated by pressing or centrifugation and precipitation of the proteins.	2016-01-11	06010-NL
Lemna Feed	EN	Vegetable product derived from naturally growing various types of duckweed (Lemna species) in a bassin under controlled conditions. The product can be dried. The fresh product can be preserved (eg in pits). It will be a natural source of protein.	2012-05-21	02994-EN
Lemna Feed	NL	Vegetable product derived from naturally growing various types of duckweed (Lemna species) in a bassin under controlled conditions. The product can be dried. The fresh product can be preserved (eg in pits). It will be a natural source of protein.	2012-05-21	02995-NL
Lemna fibres	EN	Vegetable product of the manufacture of duckweed protein (from Lemna species) consisting of extracted ground duckweed (Lemna species).	2016-01-11	06006-EN
Lemna protein	EN	Vegetable product obtained by artificially drying fractions of duckweed juice (from Lemna species), which have been separated by pressing or centrifugation and precipitation of the proteins.	2016-01-11	06008-EN
Lemna vezels	NL	Vegetable product of the manufacture of duckweed protein (from Lemna species) consisting of extracted ground duckweed (Lemna species).	2016-01-11	06007-NL

[Home](#) | [Presentation](#) | [Register](#) | [Notification Form](#) | [Search](#) | [Member area](#)

www.feedmaterialsregister.eu - © 2010
powered by [navalaroma](#)

⁵ In het Feed Materials Register staan de voedermiddelen die niet voorkomen in de catalogus van toegelaten voedermiddelen en voor de eerste maal in de handel gebracht worden. Het betreffen nieuwe diervoeders die aangemeld dienen te worden op grond van artikel 24 lid 6 van de verordening (EG) 767/2009.

Bijlage 8

Vragenlijst organisatie GMP+ International B.V.

Ingevuld op 26 april 2017 door:

Naam: I. Verweij

Functie: Front Office employee GMP+ International B.V.

Voor Lemna is er een risicobeoordeling geweest en is er door GMP+ positief (geaccepteerd als voedermiddel) op beoordeeld.

- Betekent dit dat Lemna voor iedereen, dus ook voor niet-GMP+ gecertificeerde bedrijven, toegelaten is om als veevoeder te worden verhandeld?

De GMP+ lijst is speciaal voor GMP+ gecertificeerde bedrijven. Als een GMP+ bedrijf een voedermiddel wil gebruiken moet het op de lijst staan. Voor 'overige' bedrijven is (binnen de EU) de voedermiddelen catalogus vaak voldoende, deze is te vinden in verordening 68/2013. GMP+ is strenger dan de Europese wetgeving met het gebruik van de FSP lijst.

- Hoe zit het met andere typen eendenkroos? Kunnen deze niet geproduceerd/verhandeld worden, omdat deze typen niet te vinden zijn in de actuele lijst van GMP+ geaccepteerde voedermiddelen?

Voor een GMP+ gecertificeerd bedrijf is het niet toegestaan om andere typen dat het exact beschreven type op de lijst te gebruiken in diervoeder. Een handelaar mag buiten de GMP+ certificatie ook producten verhandelen die niet op de lijst staan, maar daar mag nooit een relatie worden gelegd met GMP+ door gebruik van logo of op een andere wijze.

- Vindt er een risicobeoordeling plaats per bedrijf die de aanvraag voor een bepaald voedermiddel indient, of is een eenmalige beoordeling voldoende?

Een eenmalige beoordeling is voldoende. Zodra een product op de lijst staat geldt dit voor iedereen. Uiteraard moet het proces wel hetzelfde zijn zoals beschreven in de risicobeoordeling. Als het proces afwijkt moet het betreffende bedrijf een aanvraag indienen om de risicobeoordeling uit te breiden/ aan te passen/ een nieuwe te maken.

- Heeft de registratie van Lemna in het Feed Material Register plaatsgevonden, nadat er een risicobeoordeling door GMP+ is geweest?

De registratie in het Register kan door iedereen worden gedaan, dit staat los van de registratie in de FSP lijst.

⁶ 'GMP+ International', www.gmpplus.org (zoek op GMP+ International).

- Kan Lemna worden gezien als ‘geaccepteerd diervoeder’, omdat het is geregistreerd in het Feed Material Register? Hoe zit het met eendenkroos in het algemeen?

Nee registratie in het Register is niet voldoende. Iedereen kan producten plaatsen op deze lijst. De catalogus (68/2013) is een wettelijke lijst en is van toepassing binnen de EU en als een product daar op staat is het in zijn algemeenheid geaccepteerd binnen de EU. Maar zoals in vraag 1 aangegeven is GMP+ een extraatje op de wetgeving en moet het product óók op de FSP lijst staan voordat een GMP+ bedrijf het mag gebruiken in diervoeder.

Een bedrijf dat een diervoeder wil produceren/verhandelen dient zich te houden aan voorschriften uit de Diervoederhygiëne verordening, waaronder de HACCP beginselen.

- Hoeft een GMP+ gecertificeerd bedrijf zich niet te houden aan de HACCP beginselen uit de Diervoederhygiëne verordening, aangezien het bedrijf gecertificeerd is?

Alle HACCP voorwaarden voor diervoederhygiëne zijn opgenomen in de GMP+ voorwaarden dus met een GMP+ certificaat voldoet een bedrijf aan de HACCP voorwaarden.

- Kan de risicobeoordeling van GMP+ beschouwd worden als de risicoanalyse (HACCP) genoemd in de Diervoederhygiëne verordening of betreft dit een aparte beoordeling?

Deze zijn vrijwel gelijk, zie voorgaande antwoord.

- Kan er een schatting van of een precieze aantal GMP+ gecertificeerde bedrijven binnen Nederland/de Europese Unie in procenten worden weergegeven?

In procenten is niet mogelijk. GMP+ heeft wereldwijd 16.000 gecertificeerde bedrijven waar producenten, handelaren, transporteurs, opslaglocaties en bevrachters onder vallen. Via de website is te zoeken hoeveel bedrijven per land en per activiteit zijn gecertificeerd:

<http://cdb.gmpplus.org/index.php?page=gmpplus&publang=3>

Bijlage 9

Schematisch overzicht verkrijgbaarheid/teelt en toepassingen eendenkroos

Verkrijgbaarheid/teelt en toepassingen eendenkroos

Groen = De toepassing van eendenkroos is toegestaan zonder voorwaarden.

Oranje = De toepassing van eendenkroos kan/mag, mits voldaan wordt aan de beschreven voorwaarden.

Rood = De toepassing van eendenkroos kan/mag momenteel niet maar mogelijk in de toekomst.

Verkrijgbaarheid		Toepassing		Mag het?	Waar aan voldoen?
Uit open water	Verwijderd door een waterschap ('afvalstof')	Eigen gebruik	Feed		
			Food		
			Non-food		
		Verhandelen	Feed		GMP+ certificering of HACCP-plan / registratie- en tracering.
			Food		Toelating tot voedingsmiddel binnen de EU na beoordeling door de Europese Commissie (en de EFSA).
			Non-food		Bij verwerking in verpakkingsmateriaal: voorschriften uit Verordening (EG) 1935/2004.
		Raffinage (toepassing van inhoudsstoffen in andere producten)	Feed		GMP+ certificering of HACCP-plan / registratie- en tracering.
			Food		Toelating tot voedingsmiddel binnen de EU na beoordeling door de Europese Commissie (en de EFSA).
			Non-food		Bij verwerking in verpakkingsmateriaal: voorschriften uit Verordening (EG) 1935/2004.
Teelt op 'schoon' water (kraanwater verrijkt met nutriënten of oppervlakte-water)	Door een boer/bedrijf/particulier	Eigen gebruik	Feed		
			Food		
			Non-food		
		Verhandelen	Feed		GMP+ certificering of HACCP-plan / registratie- en tracering.
			Food		Toelating tot voedingsmiddel binnen de EU na beoordeling door de Europese Commissie (en de EFSA).
			Non-food		Bij verwerking in verpakkingsmateriaal: voorschriften uit Verordening (EG) 1935/2004.
		Raffinage (toepassing van inhoudsstoffen in andere producten)	Feed		GMP+ certificering of HACCP-plan / registratie- en tracering.
			Food		Toelating tot voedingsmiddel binnen de EU na beoordeling door de Europese Commissie (en de EFSA).
			Non-food		Bij verwerking in verpakkingsmateriaal: voorschriften uit Verordening (EG) 1935/2004.
Teelt op 'afval' water (nutriëntrijke reststroom van een productieproces)	Door een boer/bedrijf/particulier	Eigen gebruik	Feed		
			Food		
			Non-food		
		Verhandelen	Feed		GMP+ certificering of HACCP-plan / registratie- en tracering.
			Food		Toelating tot voedingsmiddel binnen de EU na beoordeling door de Europese Commissie (en de EFSA).
			Non-food		Bij verwerking in verpakkingsmateriaal: voorschriften uit Verordening (EG) 1935/2004.
		Raffinage (toepassing van inhoudsstoffen in andere producten)	Feed		GMP+ certificering of HACCP-plan / registratie- en tracering.
			Food		Toelating tot voedingsmiddel binnen de EU na beoordeling door de Europese Commissie (en de EFSA).
			Non-food		Bij verwerking in verpakkingsmateriaal: voorschriften uit Verordening (EG) 1935/2004.

